

Телевізійне звернення президента Л. Кучми

Мої дорогі співвітчизники!

У минулорічному зверненні в День Незалежності, як ви пам'ятаєте, я акцентував вашу увагу на необхідності політичної реформи. А саме: на переході до принципово нової для України політичної системи - парламентсько-президентської.

Від мого звернення минуло більш як півроку. Та цей час не можна вважати втраченим. Ідея політичної реформи почала активно обговорюватися в суспільстві. Зав'язалася широка дискусія. Дедалі більше громадян ставлять конкретні запитання про зміст і терміни реформи. За цей час в усіх без винятку політичних колах проявився весь спектр ставлення до неї - від повного сприйняття до абсолютного заперечення.

Було створено комісію для опрацювання проекту реформи. Однак багато з тих, хто співав осанну новій системі, більше того, рекламував себе як прихований її автор, - саботував її роботу. Маю на увазі спеціально запрошених до неї представників опозиції. Не дала узгоджених результатів і робота комісії, створеної Верховною Радою.

Можна довго міркувати, чому так сталося. Та висновок буде короткий. Більшість опозиціонерів, хоч і є прихильниками реформи, але розуміють її - значною мірою, вибачте, примітивно. Як суто арифметичний перерозподіл повноважень. Щось на зразок "забрати та поділити".

Щоправда, найбільш реалістичні політики дедалі більше усвідомлюють необхідність конструктивних кроків у проведенні реформи. І сьогодні відкриваються реальні можливості для співпраці влади з опозицією. Але поки прийшло це розуміння, час для спільної роботи було втрачено.

Водночас, ризикувати майбутнім політичної реформи, майбутнім країни я як президент не хочу і не буду. Саме тому я вирішив вивести обговорення реформи з кола протистояння полярних політичних сил. Якщо політики не зможуть чи не хочуть домовитися - арбітром має стати весь народ. Люди мають обговорити основні положення реформи і самостійно висловити свою думку, а Верховна Рада - затвердити.

Я звертаюся до вас із проханням узяти участь в обговоренні проекту політичної реформи. Виношу її на суд державних структур, але найголовніше - на суд громадськості. На ваш суд, шановні співгромадяни.

Отже, чому слід переходити з президентсько-парламентської до парламентсько-президентської моделі?

Якщо коротко: президентсько-парламентська система відіграла дуже важливу історичну роль, особливо в перші роки державності, забезпечуючи стабільність і суспільства, і держави. Але сьогодні абсолютно зрозуміло, що в діючій Конституції, по суті, був закладений механізм протистояння законодавчої та виконавчої влади.

Зараз ситуація в економіці стабільна, почалося поступове економічне зростання.

Останнім аргументом на користь реформи стали результати минулих виборів і підписання політичної угоди між парламентською більшістю і урядом, створення самого коаліційного уряду. Маємо вже й практичний досвід співпраці уряду з фракціями більшості.

Тепер слід іти далі. Закріпити цей досвід у змінах до Конституції.

Яка реформа пропонується?

Маємо прийти до політичної системи, що відповідає найбільш поширеній у демократичних країнах Європи парламентсько-президентській моделі. Виборці обирають до парламенту депутатів від тієї чи іншої партії. Партії, які отримали найбільшу підтримку, створюють фракції в парламенті. Ці фракції формують більшість. Більшість - формує уряд.

Більшість і уряд є стрижнем, серцевиною влади - за рахунок надання їм додаткових повноважень. Про які повноваження йдеться? Передбачається змінити порядок призначення прем'єр-міністра та формування складу уряду. Так, прем'єр-міністра має призначати парламент, президент вносить кандидатуру на цю посаду, погоджену парламентською більшістю.

Парламент також затверджує склад уряду, а уряд - керівників центральних органів виконавчої влади. Таким чином кожному буде зрозуміло, хто і за що в державі відповідає. Ви - за те, щоб обрати гідних. Ті, кого ви обрали, - за те, щоб зібратися в більшість, більшістю сформувати уряд і далі підтримувати його законами. Уряд - за щоденне управління економікою та соціальною сферою. Якщо міністри з тієї чи іншої партії показали свою нездатність покращити ситуацію, на наступних виборах ви - я переконаний - не будете за них голосувати.

За що відповідає президент? Він залишається гарантом конституційних прав і свобод громадян, незалежності та територіальної цілісності держави, верховним головнокомандувачем та представником держави на міжнародній арені.

Для виконання цих функцій за ним і закріплюється призначення лише міністрів оборони, внутрішніх справ, закордонних справ, з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської

катастрофи, чотирьох інших керівників центральних відомств, глав державних адміністрацій - за поданням прем'єр-міністра. Це має заспокоїти тих, хто побоюється надмірного ослаблення інституту президентства.

Така компромісна пропозиція дає змогу закріпити в Конституції єдність більшості та її уряду - заради спільної відповідальності перед вами.

Але водночас в Основному Законі мають бути передбачені гарантії стабільного функціонування такої конструкції влади, щоб і зараз, і в майбутньому ті, кого ви обрали, не просто бажали, але й були зобов'язані створити більшість і сформувати уряд. Це буде основою стабільності в Україні.

Саме тому президент має отримати право достроково розпустити парламент. Особливо підкреслю для тих, хто постійно закидає мені прагнення узурпувати владу: це право потрібне не конкретному Леоніду Кучмі як людині, а всім, хто і після мене виконуватиме функції президента.

Це своє право президент може застосувати у трьох чітко визначених випадках. Перший: якщо депутати не спроможні протягом визначеного Конституцією часу сформувати більшість. Другий: якщо більшість не спроможна сформувати уряд. Третій: якщо парламент не може прийняти державний бюджет на наступний рік. І це - вичерпний перелік.

Важливим елементом реформи стане нова структура парламенту. А саме - розподіл парламенту на дві палати. Одна - формується від партій і блоків, що перемогли на виборах за пропорційною системою. Друга - на основі рівного представництва всіх регіонів - областей та міст центрального підпорядкування. Завданням палати регіонів буде забезпечення надійного представництва територій України.

Загальна чисельність Верховної Ради зменшується. Нагадаю, що і запровадження двопалатного парламенту, і зменшення депутатського корпусу відповідають волевиявленню громадян під час всеукраїнського референдуму 2000 року.

Назву ще кілька запропонованих змін.

Слід розділити в часі вибори до Верховної Ради, органів місцевого самоврядування та вибори президента. Але щоб не перетворювати Україну на державу з безперервною виборчою кампанією, всі ці вибори мають відбуватися упродовж одного року й на один термін - п'ять років.

І ще одне. Результати всеукраїнського референдуму повинні мати пряму дію і не потребують затвердження будь-яким органом влади. Адже воля народу - найвищий закон. Це світова практика.

Шановні співвітчизники!

Завтра я передаю до Верховної Ради проект Закону "Про внесення змін до Конституції України". Я також підписав Указ про винесення його на всенародне обговорення. Цей законопроект буде оприлюднений у засобах масової інформації та виданий окремою брошурою.

І кожен громадянин зможе взяти участь в обговоренні проекту політичної реформи, висловити свої думки. Для цього буде багато можливостей: публічні дискусії, виступи в пресі, звернення до спеціальної робочої групи з питань реформи, у владні структури.

Усі пропозиції та зауваження будуть ретельно вивчені й узагальнені державними структурами - із залученням до цієї справи наукових і громадських організацій, засобів масової інформації - і будуть подані до Верховної Ради.

Ще раз прошу всіх, кому не байдуже майбутнє України, хто зацікавлений у збереженні демократичного напрямку розвитку нашої держави, взяти активну участь в обговоренні цього надзвичайно важливого питання.

Дякую за увагу.

Сільські вісті. - 2003. - 7 березня. - С.1.